

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ

ਭੂਮਿਕਾ

- ▶ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ, ਕਰਤਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ▶ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

- ▶ 1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ: 9 ਦਸੰਬਰ 1946
- ▶ 2. ਮਸੌਦਾ ਕਮੇਟੀ: ਡਾ. ਭੀਮ ਰਾਓ ਅੰਬੇਡਕਰ
- ▶ 3. ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ: 2 ਸਾਲ 11 ਮਹੀਨੇ 18 ਦਿਨ
- ▶ 4. ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਤਰੀਕ: 26 ਜਨਵਰੀ 1950

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

- ▶ • ਲਿਖਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ
- ▶ • ਲਚਕੀਲਾਪਨ ਅਤੇ ਕਠੋਰਤਾ
- ▶ • ਧਰਮਨਿਰਪੇਖਤਾ
- ▶ • ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਸੰਵਿਧਾਨ
- ▶ • ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮੂਲ ਕਰਤਵ
- ▶ • ਸੰਘੀ ਢਾਂਚਾ
- ▶ • ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ

ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ

- ▶ 1. ਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਹੱਕ
- ▶ 2. ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਕ
- ▶ 3. ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵਿਰੋਧੀ ਹੱਕ
- ▶ 4. ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਕ
- ▶ 5. ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਹੱਕ
- ▶ 6. ਸੰਵੈਧਾਨਕ ਉਪਚਾਰ ਦਾ ਹੱਕ

ਮੂਲ ਕਰਤਵ

- ▶ 1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ
- ▶ 2. ਰਾਸ਼ਟਰਧਜ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ
- ▶ 3. ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ
- ▶ 4. ਪਰਿਵਰਣ ਦੀ ਸੰਭਾਲ
- ▶ 5. ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣਾ
- ▶ 6. ਸਾਂਝੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ
- ▶ 7. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ
- ▶ 8. ਸਰਹੱਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

- ▶ • ਸੰਵਿਧਾਨ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹੈ
- ▶ • ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
- ▶ • ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ
- ▶ • ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਨਤੀਜਾ

- ▶ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਾਡੀ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਮੂਲ ਚੀਜ਼ ਹੈ।
- ▶ ਇਹ ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ▶ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।